

ความดีใจเรื่องกรรม

ศต. พระญาณฉัตร

ความดีใจเรื่องกรรม

ศต. พระญาณฉัตร

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

คำนำ

นับแต่เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก ถิ่นพระชนม์เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ และเชิญพระศพมาประดิษฐาน ณ พระตำหนักเพชร เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๖ ได้มีพุทธศาสนิกชนและสาธุชนมาถวายความเคารพพระศพเป็นจำนวนมาก ทั้งกลางวันและกลางคืนต่อเนื่องมา ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ แสดงถึงพระบารมีธรรมของเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ที่ปกแผ่ไปยังพุทธศาสนิกชนและสาธุชนทุกหมู่เหล่าและแสดงถึงความเคารพนับถือที่พุทธศาสนิกชนและสาธุชนทุกหมู่เหล่ามีต่อเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก อันเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเหล่านั้น ไม่ว่าจะอยู่ใกล้ไกลเพียงไรที่ตั้งใจเดินทางมาถวายความเคารพพระศพอย่างเนืองแน่นต่อเนื่อง ด้วยความสำนึกในพระเมตตาธรรมและความกรุณาคุณของเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและสาธุชนผู้มาถวายความเคารพพระศพได้มีสิ่งอนุสรณ์ อันเนื่องด้วยเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ไว้เป็นที่ระลึกและปลื้มปิติ ทางวัดบวรนิเวศวิหารจึงได้จัดพิมพ์พระนิพนธ์ของเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พร้อมด้วยพระรูปน้อมถวายพระกุศลและแจกเป็นปฏิการแก่ทุกท่าน ดังที่ปรากฏอยู่ในมือของท่านทั้งหลาย บัดนี้

วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ความเข้าใจเรื่องกรรม

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ISBN

พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในการพระศพ สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พฤศจิกายน ๒๕๕๖ จำนวน ๕๐,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

สมเด็จพระวันรัต

พระเทพปริยัติวิมล

กองบรรณาธิการ

พระศากยวงศ์วิสุทธิ์

รศ.สุเชาวน์ พลอยชุม

บรรณาธิการสร้างสรรค์และวาดภาพ

ธีรโพธิภิกขุ (อาจารย์ธีระพันธุ์ ลอโพนุลย์)

ผู้อุปถัมภ์การพิมพ์

รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พิมพ์ที่

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ทรงเป็นผู้ใคร่ในการศึกษา ทรงมีพระอริยาศยาใฝ่รู้ใฝ่เรียนมาตั้งแต่ทรงเป็นพระเปรียญ โดยเฉพาะในด้านภาษา ทรงศึกษาภาษาต่าง ๆ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน และ สันสกฤต จนสามารถใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี กระทั่ง เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระอุปัชฌาย์ทรงเห็นว่า จะเพลิดในการศึกษามากไป วันหนึ่งทรงเตือนว่า ควรทำกรรมฐานเสียบ้าง เป็นเหตุให้พระองค์ทรงเริ่มทำกรรมฐานมาแต่บัดนั้น และทำตลอดมาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงเป็นพระมหาเถระที่ทรงภูมิธรรม ทั้งด้านปริยัติและด้านปฏิบัติ

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ทรงศึกษาหาความรู้สมัยใหม่อยู่เสมอ เป็นเหตุให้ทรงมีทัศนะกว้างขวาง ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสั่งสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และทรงนิพนธ์หนังสือทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสมสมัย เหมาะแก่บุคคลและสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน และทรงสั่งสอนพระพุทธศาสนาทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ในด้านการศึกษา ได้ทรงมีพระดำริทางการศึกษาที่กว้างไกล ทรงมีส่วนร่วมในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรกของไทย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมาแต่ต้น ทรงริเริ่มให้มีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตไทย ที่จะไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ

ทรงเป็นพระมหาเถระไทยรูปแรก ที่ได้ดำเนินงานพระธรรมทูตในต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากทรงเป็นประธานกรรมการอำนวยการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ เป็นรูปแรก เสด็จไปเป็นประธานสงฆ์ในพิธีเปิดวัดไทยแห่งแรกในทวีปยุโรป คือวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร ทรงนำพระพุทธศาสนาเถรวาทไปสู่ทวีปออสเตรเลียเป็นครั้งแรก โดยการสร้างวัดพุทธรังษีขึ้น ณ นครซิดนีย์ ทรงให้กำเนิดคณะสงฆ์เถรวาทขึ้นในประเทศอินโดนีเซีย ทรงช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศเนปาล โดยเสด็จไปให้การบรรพชาแก่ ศากยะกุลบุตรในประเทศเนปาลเป็นครั้งแรก ทำให้ประเพณีการบวชฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งในเนปาลยุคปัจจุบัน ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดแคโรไลนาพุทธจักรวนาราม สหรัฐอเมริกา ทรงเจริญศาสนไมตรีกับองค์คาโกลามะ กระทั่งเป็นที่ทรงคุ้นเคย และได้วิสาสะกันหลายครั้งและทรงเป็นพระประมุขแห่งศาสนจักรพระองค์แรกที่ได้รับทูลเชิญให้เสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการในประวัติศาสตร์จีน

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ทรงเป็นนักวิชาการและนักวิเคราะห์ธรรมตามหลักการของพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ธรรมวิจยะ เพื่อแสดงให้เห็นว่า พุทธธรรมนั้นสามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมของชีวิตได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูงสุด ทรงมีผลงานด้านพระนิพนธ์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวนกว่า ๑๐๐ เรื่องประกอบด้วยพระนิพนธ์แสดงคำสอน

ทางพระพุทธศาสนาทั้งระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง รวมถึงความเรียงเชิงศาสนาคติอีกจำนวนมาก ซึ่งล้วนมีคุณค่าควรแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาของชาติหลายแห่งตระหนักถึงพระปรีชาสามารถและคุณค่าแห่งงานพระนิพนธ์ ตลอดจนพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ จึงได้ทูลถวายปริญญาคุณวุฒิปันธิตติกิตติมศักดิ์เป็นการเทิดพระเกียรติหลายสาขา

นอกจากพระกรณียกิจตามหน้าที่ตำแหน่งแล้ว ยังได้ทรงปฏิบัติหน้าที่พิเศษ อันมีความสำคัญยิ่งอีกหลายวาระ กล่าวคือ ทรงเป็นพระอภิบาลในพระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เมื่อครั้งทรงพระผนวช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ พร้อมทั้งทรงถวายความรู้ในพระธรรมวินัย ตลอดระยะเวลาแห่งการทรงพระผนวช ทรงเป็นพระราชกรรมาจารย์ ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อครั้งทรงผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๑

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ไม่เพียงแต่สร้างศาสนธรรม คือคำสอนมอบไว้เป็นมรดกธรรมแก่พุทธศาสนิกชน และแก่โลกเท่านั้น แต่ยังได้ทรงสร้างวัตถุธรรมอันนำสุขประโยชน์สู่ประชาชนทั่วไป มอบไว้เป็นมรดกของแผ่นดินอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ ญาณสังวราราม ชลบุรี วัดรัชดาภิเษก กาญจนบุรี วัดวังฟูไทร เพชรบุรี วัดล้านนา ญาณสังวราราม เชียงใหม่ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทราสถิตมหาสันติคีรี เชียงราย โรงพยาบาลสมเด็จพระปิยมหาราชมณีเขต กาญจนบุรี

ตึกสถลมหาสังฆปริณายก ในโรงพยาบาลและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ๑๙ แห่ง โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ ๑๙ ท่าม่วง กาญจนบุรี ตึกวชิรญาณวงศ์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตึกวชิรญาณสามัคคีพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตึก ภปร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชมณีเขต กาญจนบุรี และวัดไทยในต่างประเทศ อีกหลายแห่ง

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ทรงดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญทางการคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ มาเป็นลำดับ เป็นเหตุให้ทรงปฏิบัติ พระกรณียกิจเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน เป็นเอกประการ นับได้ว่าทรงเป็นพระมหาเถระที่ทรงเพียบพร้อมด้วยอัครสมบัติและปรหิตปฏิบัติ และทรงเป็นครูฐานีบุคคผลของชาติ ทั้งในด้านพุทธจักรและอาณาจักร

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ทรงเป็นที่เคารพสักการะตลอดไปถึงพุทธศาสนิกชนในนานาประเทศ ด้วยเหตุนี้ทางรัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จึงได้ทูลถวายตำแหน่ง อภิธมมหารัฐคุรุ อันเป็นสมณศักดิ์สูงสุดแห่งคณะสงฆ์เมียนมาร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่ประชุมผู้นำสูงสุดแห่งพุทธศาสนาโลก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ทูลถวายตำแหน่ง “ผู้นำสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนาโลก”

ถึง พ.ศ. ๒๕๔๓ พระสุขภาพของเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ถดถอยลง เนื่องจากทรงเจริญพระชนมายุมากขึ้น

ไม่อำนวยความสะดวกให้ทรงปฏิบัติพระศาสนกิจต่าง ๆ ได้โดยสะดวก จึงเสด็จเข้าประทับรักษาพระองค์ ณ ตึกเวชวิทยุณ-สามัคคีพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ ในช่วงแรก ๆ ยังเสด็จกลับไปประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นระยะ ๆ ครั้งละ ๓-๔ วัน และเสด็จไปสดับพระปาติโมกข์ ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ทุกวัน ธรรมเนียมที่เพี้ยนไปและเสื่อมถอย กระทบพระสุขภาพไม่อำนวยความสะดวกแพทย์ผู้ถวายการรักษาพยาบาลจึงกราบทูลให้ขอร้องเสด็จไปสดับพระปาติโมกข์ดังกล่าว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา

ถึงวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ พระอาการประชวรโดยทั่วไปทรุดลง คณะแพทย์จึงได้ถวายการผ่าตัดพระอัมตะ (ลำไส้) และพระอัมตคุณ (ลำไส้เล็ก) หลังการผ่าตัด ทรงมีพระอาการทั่วไปเป็นที่พอใจของคณะแพทย์ ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เริ่มมีพระอาการความดันโลหิตลดลง แต่มีการกระตือรือร้นเป็นระยะ ๆ กระทั่งถึงวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ความดันโลหิตลดลงถึง ๒๐ และคงตัวอยู่ระยะหนึ่งถึงเวลา ๑๙.๓๐ น. ความดันโลหิตลดลงถึง ๐ ในทันทีทันใด

คณะแพทย์ได้ออกแถลงการณ์ในเวลาต่อมาว่า เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สิ้นพระชนม์ด้วยการติดเชื้อในกระแสโลหิต เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๑๙.๓๐ น. สิริพระชนมายุได้ ๑๐๐ พรรษา กับ ๒๑ วัน

ภค. พญ.สุภาวดี

ความเจ็บป่วย

ภค. พญ.พรหมลิขิต

อยู่แก่กรรม เพราะหัดมีกอยู่แก่บุญ ตั้งเมื่อใครประสบเคราะห์ร้าย คือทุกข์ภัยพิบัติต่างๆ ก็พูดว่าเป็นกรรม แต่เมื่อใครประสบเคราะห์หัดมีกพูดว่าเป็นบุญ และมีคำพูดกันว่า บุญทำกรรมแต่ง เกณฑ์ให้กรรมเป็นฝ่ายดำ ให้บุญเป็นฝ่ายขาว ความเข้าใจ เรื่องกรรมและคำที่ใช้พูดกันในภาษาไทยจักเป็นอย่างไร ให้ังคได้ ก่อน ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามความหมายในพระพุทธ ศาสนา

คำว่า กรรม แปลว่า กิจการที่คนกระทำ คำว่า ทำ หมายถึงทั้งทำด้วยกาย อันเรียกว่ากายกรรม ทั้งทำด้วยวาจา คือพูดอันเรียกว่าวจีกรรม ทั้งทำด้วยใจคือคิด อันเรียกว่า มโนกรรม บางทีเมื่อพูดกันว่าทำ ก็หมายถึงทำทางกายเท่านั้น ส่วนทางวาจาเรียกว่าพูด ทางใจเรียกว่าคิด แต่เรียกรวมได้ว่า เป็นการกระทำทุกอย่าง เพราะจะพูดก็ต้องทำ คือทำการพูด จะคิด ก็ต้องทำคือทำการคิด จึงควรทำความเข้าใจว่า ในที่นี้คำว่า ทำ ใช้ได้ทุกอย่าง เมื่อได้ฟังว่าทำทางกาย ก็เข้าใจว่าทำอะไร

ภค. พญ.พรหมลิขิต

ด้วยการที่เข้าใจอยู่แล้ว เมื่อได้ฟังทางวาจา ก็ให้เข้าใจว่าพูด อะไรต่างๆ เมื่อได้ฟังว่าทำทางใจ ก็ให้เข้าใจว่าคิดอะไรต่างๆ ก็การฟังคำพูดอธิบายหลักวิชาอาจขวงหูอยู่บ้าง แต่เมื่อเข้าใจ ความหมายแล้วก็จักสิ้นขัดขวาง กลับจะรู้สึกว่างสะดวก เพราะ เป็นคำที่มีความหมายลงตัวแน่นอน

คำว่า กรรม มักแปลกันง่ายๆ ว่า การทำ แต่ผู้เพ่ง สัพพท์และความ แปลว่า กิจการที่บุคคลทำ ดังกล่าวแล้ว ถ้า แปลว่าการทำ ก็ไปพ้องกับคำว่า กิริยา คำว่า กิริยา แปลว่า การทำโดยตรง ส่วนคำว่า กรรมนั้น หมายถึงตัวกิจหรือ การงานที่กระทำ ดังคำที่พูดในภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่น กลีกรรม พาณิชยกรรม และคำอื่นที่ยกไว้ข้างต้น คำเหล่านี้ล้วนหมายถึง กิจการอย่างหนึ่งๆ ที่สำเร็จจากการทำ (กิริยา)

คต. พญพราหมณ์

กรรมที่ทำให้เกิดผลเป็นโทษ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นกรรมชั่วไม่ดี เรียก อกุศลกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกิจของคนไม่ฉลาด บาปกรรม กรรมที่เป็นบาป เช่น การประพฤตินอกศีลธรรม ประพฤติทุจริตต่างๆ ที่ตรงกันข้ามกับกุศลกรรม

ตัวอย่างของกรรมดีและกรรมไม่ดีข้างต้นนั้น กล่าวตามแนวพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงจำแนกแสดงเป็นทางปฏิบัติไว้ชัดเจน เรียกว่า กรรมบถ แปลว่า ทางของกรรม เรียกสั้นๆ ว่า ทางกรรม ทรงชี้แจงไว้เพียงพอและเข้าใจง่ายว่าทางไหนดี ทางไหนไม่ดี คือ

กายกรรม (กรรมทางกาย) นั้น ข่าเขา ๑ ลักของ เขา ๑ ประพฤติผิดในทางกาม ๑ เป็นอกุศลไม่ดี เว้นจากการทำอย่างนั้นและอนุเคราะห์แก่อกุลเขา ๑ เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ ๑ สังวรในกาม ๑ เป็นกุศล เป็นส่วนดี

วจีกรรม (กรรมทางวาจา) นั้น พุตมุสา ๑ พุตส่อเสียด

คต. พญพราหมณ์

เพื่อให้เขาแตกกัน ๑ พุตคำหยาบด้วยใจมีโทษเพื่อให้เขาเจ็บใจ ๑ พุตเพื่อเจ้อเหลวไหล ๑ เป็นอกุศลไม่ดี เว้นการพูดอย่างนั้น และพูดแต่ความจริง ๑ พุตสมัครสมาน ๑ พุตคำสุภาพระรื่นหูจับใจ ๑ พุตมีหลักฐานถูกต้อง ชอบด้วยกาลเทศะ ๑ เป็นกุศล เป็นส่วนดี

มโนกรรม (กรรมทางใจ) นั้น คิดเฟ่งเล็งอยากได้ของเขามาเป็นของของตนเอง ๑ คิดพยายามมุ่งร้ายเขา ๑ เห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว ๑ เป็นอกุศลไม่ดี ไม่คิดอย่างนั้น และคิดเมื่อแผ่ ๑ คิดแผ่เมตตาคใจให้เขาอยู่เป็นสุข ๑ คิดเห็นชอบตามคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๑ เป็นกุศล เป็นส่วนดี

คนที่เว้นจากทางกรรมเป็นอกุศล ดำเนินไปในทางกรรมที่เป็นกุศล เรียกว่า ธรรมจारी แปลว่า ผู้ประพฤติธรรม สมจारी แปลว่า ผู้ประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอ ความประพฤติดังนี้ เรียกว่า ธรรมจரியหาหรือธรรมจรรยา สมจரியหาหรือ

คต. พระอุบาลีเถระ

สมจรรยา สมจริยาดังนี้แหละ คือ **หลักสมภาพในพระพุทธศาสนา** สมภาพคือความเสมอกันนั้น อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่อาจจะทำได้ แต่ไม่อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่ไม่อาจจะทำ ในทางที่ไม่อาจจะทำนั้น เช่น คนเกิดมามีเพศต่างกัน มีรูปร่างสูงต่ำดำขาวต่างกัน เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครจะทำให้เสมอกันได้ เช่น ทำให้สูงต่ำเท่ากันหมด แม้ในคนเดียวกันนั้นนี้ว่ทั้งห้าก็ไม่เท่ากัน จะทำให้เท่ากันได้ได้อย่างไร สิ่งที่ไม่อาจจะทำให้เท่ากันได้ ถ้าใครไปพยายามจัดทำเข้า ก็เหมือนกับนิทานเรื่องเปเรตจัระเบียบ

เรื่องมีอยู่ว่า มีคนเดินทางหลายคน เข้าไปนอนพักอยู่ในศาลาซึ่งเป็นที่พักของคนเดินทางหลังหนึ่ง เมื่อพากันนอนหลับแล้ว มีเปเรตเจ้าระเบียบคนหนึ่งเข้าไปในศาลา เห็นคนนอนอยู่เป็นแถวจึงไปตรวจดูทางเท้า ก็เห็นเท้าของคนนอนหลับไม่เสมอกัน จึงตั้งเท้าของคนเหล่านั้นลงมาให้เสมอกัน ครั้นตรวจดูเห็นเท้าเป็นแถวเสมอกันเรียบร้อยดีแล้ว ก็ไปตรวจดู

คต. พระอุบาลีเถระ

ทางด้านศีรษะ เห็นศีรษะของคนเหล่านั้นไม่อยู่ในแถวเสมอกัน จึงตั้งศีรษะให้ขึ้นมาเสมอกันเป็นแนวเดียวกันทั้งหมด แล้วก็ย้อนกลับไปตรวจดูทางเท้าอีก ก็เห็นเหลื่อมล้ำไม่เสมอกันอีก ก็ตั้งเท้าให้เสมอกันใหม่อีก คนก็ไม่เป็นอันได้หลับใ้दनอนเป็นสุข เพราะต้องถูกตั้งเท้าบ้าง ตั้งศีรษะบ้าง ขึ้นๆ ลงๆ ไม่รู้จักแล้ว ทั้งเปเรตเจ้าระเบียบนั้นก็ไม่สามารจัดให้เสมอกันได้

การจัดให้เสมอกันในทางที่ไม่อาจจะจัดได้เช่นนี้ เป็นการจัดที่ไม่สำเร็จ รังแต่จะให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไม่สงบสุขอย่างเดียว ส่วนการจัดให้เสมอกันในทางที่อาจจัดได้นั้น พระพุทธเจ้าทรงจัดด้วยหลักสมจริยานี้ คือเว้นจากทางกรรมฝ่ายอกุศล ดำเนินในทางกรรมฝ่ายกุศล ตามที่ทรงสั่งสอนไว้ นั้น

คราวนี้มาพิจารณาดูว่า เมื่อปฏิบัติในสมจริยานั้น เป็นสมภาพได้อย่างไร สมภาพ แปลว่า ความเสมอกัน คือตัวเราเองกับผู้อื่น หรือผู้อื่นกับตัวเราเองเสมอกัน ตัวเราเองรักสุข

ศต. พระอุปัชฌาย์

เกลียดทุกข์ ผู้อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน ตัวเราเองไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นมาก่อกรรมที่ไม่ดีแก่เราทุกๆ ข้อ พอใจแต่จะให้เขาประกอบกรรมที่ดีแก่เราทั้งนั้น ถึงผู้อื่นก็เหมือนกัน เขาก็ไม่ประสงค์ให้เราไปก่อกรรมชั่วร้ายแก่เขา ประสงค์แต่จะให้เขาไปประกอบกรรมที่ดีแก่เขาเท่านั้น เมื่อทั้งเราทั้งเขาต่างมีความชอบและไม่ชอบเสมอกันอยู่เช่นนี้ ทางที่จะให้เกิดสมภาพได้โดยตรงก็คือ ทั้งสองฝ่ายต่างดำเนินเข้าหาจุดที่เสมอกันนี้คือ งดเว้นจากทางกรรมที่ชั่วร้าย ซึ่งต่างก็ไม่ชอบให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน และดำเนินไปในทางกรรมที่ดีซึ่งก็ถูกต้องกันที่ต่างก็ชอบจะให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน เมื่อประพฤติดังนี้สมภาพที่ถูกต้องก็เกิดขึ้น และเป็นสมภาพคือเป็นความเสมอกันจริงๆ และเมื่อมีสมภาพดังนี้ ภราตราบภาพ คือความเป็นพี่น้องกัน หรือเป็นญาติที่คุ้นเคยไว้วางใจกันได้ก็เกิดขึ้น เสรีภาพ คือความมีเสรีอันที่จะไปไหนๆ ได้ ทำอะไรก็ได้โดยที่ไม่ถูกใครเบียดเบียนและไม่เบียดเบียนใครด้วยกันก็เกิดขึ้น สมจริยาของ

ศต. พระอุปัชฌาย์

พระพุทธเจ้าอันยังให้เกิดสมภาพ ภราตราบภาพ เสรีภาพ ดังกล่าวมานี้เป็นธรรมจรรยา ความประพฤติธรรมประกอบอยู่ด้วยหลักคุณธรรมและศีลธรรมต่างๆ บริบูรณ์

ถ้ามีปัญหา **ประพฤติธรรมคือประพฤติอย่างไร** ก็ตอบได้ว่าประพฤติให้เป็นสมจริยาดังกล่าวนั่นเอง และเมื่อเข้าใจความดังนี้แล้ว คำว่า สมจริยา จะแปลว่า ความประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอก็ได้ ความประพฤติสมควรหรือเหมาะสมก็ได้ ความประพฤติโดยสมภาพก็ได้ เป็นคำแปลที่ถูกต้องกับความหมายทั้งนั้น ดังนี้แหละเป็นธรรมจรรยา

ฉะนั้น **หลักธรรมจรรยาของพระพุทธเจ้า** ก็เป็นหลักที่เป็นแม่บทของหลักทั้งหลายแห่งความสุขสงบของชุมชนทั่วไป ถ้าไม่อยู่ในแม่บทนี้แล้ว จะเกิดความสงบสุขไม่ได้ สมภาพ ภราตราบภาพ เสรีภาพ ก็จักมีขึ้นไม่ได้ จะได้ก็เช่นเสรีภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และผู้ที่จัดทำไปนอกแม่บทที่จะเป็นเหมือนเปรตจักษระเบียดบังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องจักษักันไม่รู้จักเสรีจ

ภค. พญ. พุทฺธมฺหิโต

ทั้งเป็นการก่อภัยก่อเวรก่อศัตรูและความวุ่นวายเดือดร้อน จัก
กันไปจนโลกแตกก็ไม่เสร็จ

กรรมตามที่กล่าวมานี้ ที่ชี้ระบุลงไปว่า กรรมคืออะไร
และทำอะไรเป็นกรรมดี ทำอย่างไรเป็นกรรมไม่ดี เป็นทาง
กรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ก็พอ
ประมวลเป็นหลักใหญ่ๆ ได้เป็น ๓ ข้อ คือ

๑. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรม ใครทำดีก็เป็น
กุศลติดตัวอยู่ ใครทำชั่วก็เป็นอกุศลกรรมติดตัวอยู่
๒. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรมวิบาก คือผลของ
กรรม ผลที่ดีเกิดจากกรรมที่ดี ผลที่ชั่วเกิดจากกรรมที่ชั่ว ไม่
ลับสนกัน เหมือนอย่างผลมะม่วงเกิดจากต้นมะม่วง ผลขนุน
เกิดจากต้นขนุน หวานพืชเช่นไรก็ได้ผลเช่นนั้น
๓. พระพุทธศาสนาแสดงว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็น
ของของตน คือตัวเราเองทุกๆ คน เป็นเจ้าของกรรมที่เราทำ
และเป็นเจ้าของผลของกรรมนั้นๆ ด้วย เมื่อตัวเราเองทำดีก็มี

ภค. พญ. พุทฺธมฺหิโต

กรรมติดตัว และต้องได้รับผลดี เมื่อตัวเราเองทำไม่ดีก็มีกรรม
ชั่วติดตัว และต้องได้รับผลชั่วไม่ดี จะปัดกรรมที่ตัวเราเองทำให้
พ้นตัวออกไป และจะปัดผลของกรรมให้พ้นตัวออกไปด้วยหาได้
ไม่ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อกรรมของตนเอง

เมื่อหลักกรรมของพระพุทธศาสนามีอยู่ดังนี้ พระพุทธเจ้า
จึงตรัสสอนให้ทุกๆ คนหมั่นนึกคิดอยู่เสมอๆ ว่า เรามีกรรม
เป็นของตน เป็นกรรมทายาท คือเป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรม
เป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัยเฉพาะ
(ตนเป็นคนๆ ไป) นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสไว้ว่า
กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและดีต่างๆ กัน เป็นต้น

คต. พญกมลธัมม

หลักกรรมนอกพระพุทธศาสนา

ส่วนในลัทธิอื่น บางลัทธิปฏิบัติธรรมเสียเลย บางลัทธิรับรองหลักกรรมบ้าง ปฏิเสธบ้าง แต่การระบุว่าทำอะไรเป็นกรรมดี ทำอะไรเป็นกรรมไม่ดี ก็มีกล่าวไว้ต่างๆ กัน ลัทธิที่ปฏิเสธหลักกรรมเสียเลยนั้น คือปฏิเสธว่ากรรมดีชั่วไม่มี ผลของกรรมดีชั่วไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีกรรมเป็นของใคร ไม่มีใครเป็นเจ้าของของกรรม เพราะเมื่อใครทำอะไรทำแล้วก็แล้วไปไม่เห็นมีอะไรที่เรียกว่ากรรมเหลือติดตัว และที่ว่าดีไม่ดีนั้นก็เป็นการว่าเขาเอง ใครชอบก็ว่าดี ใครไม่ชอบก็ว่าไม่ดี เหมือนอย่างฝนตกแดดออก ใครชอบก็ชม ใครไม่ชอบก็ติ โดยที่แท้เป็นเรื่องของดินฟ้าอากาศ เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีผลอะไร กรรมอะไร ส่วนผลต่างๆ ที่ได้รับนั้น เกิดขึ้นตามคราว ตามสมัย เหมือนอย่างผลไม้ต่างๆ ถึงคราวจะมีผลก็มีผลขึ้นตามชนิด

คต. พญกมลธัมม

ลัทธิที่รับบ้างปฏิเสธบ้าง เช่น รับว่าเมื่อทำอะไรไปก็เป็นบุญเป็นบาป ทำนองรับรองว่ากรรมมี แต่เมื่อคราวจะต้องรับผลของกรรม ก็อยากจะรับแต่ผลของกรรมดี ไม่อยากรับผลของกรรมชั่ว จึงแสดงวิธีทำให้หายบาป เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ทำเองจึงมิใช่ผู้เป็นเจ้าของของกรรมที่ทำอย่างแน่นอน แต่มีเจ้าของอยู่อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผู้บันดาลผลอะไรให้เกิดแก่ใครก็ได้ อาจเป็นผู้ยกบาปเพิ่มบาปให้ก็ได้

มีเรื่องเล่าไว้ในพงศาวดารลังกาว่า ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒๒ โอรสของเจ้าผู้ครองรัฐที่อยู่กลางเกาะ นามว่าราชสิงหะ ได้ทำปิตุฆาต (ปลงประชนม์พระบิดา) แล้วเกิดกลัวบาป จึงได้ประชุมพราหมณ์ถามหาวิธีล้างบาป ฝ่ายภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาตอบว่า เป็นอนันตริยกรรม (กรรมหนักที่ให้ผลในอันดับสืบไปทีเดียว ไม่มีอะไรมาคืนได้) ไม่มีทางล้างบาปได้ พวกรพราหมณ์ตอบว่า มีวิธีล้างบาป ราชสิงหะจึงขัดเคืองภิกษุสงฆ์ไปนับถือศาสนาพราหมณ์ เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของคน

ศต. พระอุบาลี

ที่อยากจะทำแต่ชอบ ไม่อยากทำผิดจากกรรมของตน
อนึ่ง ลัทธิใดๆ แม้จะรับรองหลักกรรมอยู่บ้าง แต่ก็
แสดงว่าทำอะไรคืออะไรไม่ดีต่างๆ กัน เพราะถือหลักต่างๆ กัน
เหมือนอย่างการฆ่าสัตว์ที่ทางพุทธศาสนาแสดงว่าเป็นบาป แต่
ลัทธิอื่นแสดงว่าเป็นบุญก็มี

หลักในการชี้ว่า อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป ในทาง
พระพุทธศาสนา ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คือหลักกรรม
จริยา สมจริยา ดังกล่าวแล้วข้างต้น หรือหลักเมตตา หลัก
ยุติธรรม ฉะนั้น ที่พูดว่าทุกลัทธิศาสนาสอนให้คนละชั่วทำดี
จึงนับถือได้เหมือนกันๆ กัน อาจจะเป็นคำพูดเพื่อประนีประนอม
หรือเพื่อแสดงมรรยาทว่าไม่ยกตนข่มท่าน เจตนาที่ดีอยู่ แต่ถ้า
จะต้องนับถือกันจริงๆ และต้องพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นว่า ไม่
เหมือนกัน ปฏิบัติไปคนละอย่าง เพราะเห็นว่าเป็นการถูกผิด
เป็นบุญบาป หรือดีชั่วกันไปคนละอย่าง เหมือนอย่างการฆ่า
สัตว์ดังกล่าวแล้ว

ศต. พระอุบาลี

ได้ทราบข่าว คราวหนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ได้รับสั่งถามท่านเจ้าคุณพระอุบาลี
คุณูปมาจารย์ (สิริจนฺโท) วัดบรมนิเวศ ว่า เห็นว่าฆ่าสัตว์
บูชาญไปสวรรค์เป็นสัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) หรือมิจฉนาทิฏฐิ
(เห็นผิด) ท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ ตอบว่า เป็นสัมมาทิฏฐิหาก
ดังนี้ ท่านตอบเพียงเท่านี้ จะพูดกลับอีกทีหนึ่งก็ว่าเป็นมิจฉนา
ทิฏฐิทางพระพุทธศาสนา เรื่องนี้เป็นตัวอย่างว่ามีต้นถือได้
เหมือนกันจริง

ไม่ต้องกล่าวถึงผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น แม้พุทธ
ศาสนิกชนเอง ซึ่งมีศรัทธาในกรรมอยู่บ้าง ก็ยังคงแคลงกัน
อยู่โดยมากว่า ผู้ทำกรรมจะได้รับผลเมื่อไร เพราะตามที่ปรากฏ
เห็นกันอยู่ บางคนทำดีแต่ไม่เห็นว่าได้ดี บางคนทำชั่วแต่ไม่เห็น
ว่าได้ชั่ว บางทีกลับได้ผลตรงกันข้าม จะมีอะไรมาพิสูจน์ให้เห็น
ได้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามที่แสดงไว้ในพระพุทธศาสนา

ศต. พงศาวดาร

จะพิสูจน์กรรมได้อย่างไร

เดี๋ยวนี้เมื่อพูดว่าอะไรเป็นอะไร ก็มักจะถูกถามว่า พิสูจน์ได้หรือไม่ เหมือนอย่างวิธีพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อันทุกอย่าง สิ่งที่ยืนยัน หรือตั้งที่เรียกว่าปรากฏการณ์นั้น ต้องเป็นสิ่ง ที่พิสูจน์ได้แน่ ในเมื่อมีเครื่องพิสูจน์ที่เพียงพอ แต่จะเป็นเครื่อง พิสูจน์ชนิดไหน ก็สุดแต่สิ่งที่พิสูจน์ ถ้าสิ่งที่พิสูจน์นั้นเป็นวัตถุ หรือสสาร ก็พึงพิสูจน์ด้วยเครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือสสาร นั้นทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้เป็นต้น ถ้าสิ่งที่พิสูจน์เป็นอย่างอื่น จะใช้เครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือสสารนั้นก็หาได้ไม่ ถ้าจะพึง ใช้เครื่องพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้ทุกอย่างแล้ว ศาสด หลวงก็ไม่ต้องตั้งขึ้น เพราะเมื่อใครถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่าทำผิด ก็จับตัวมาเข้าห้องวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ไม่ต้องขึ้นศาล ในบัดนี้ แม้จะมีเครื่องจับเท็จก็ใช้เป็นเพียงเครื่องมือประกอบเท่านั้น ใช้ เป็นเครื่องวินิจฉัยเตีตฆาตหาได้ไม่ ฉะนั้น จะพิสูจน์อะไรก็ต้อง

ศต. พงศาวดาร

มีเครื่องพิสูจน์ที่ควรกัน กล่าวอย่างสรุป เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็น วัตถุหรือสสาร ก็ใช้เครื่องพิสูจน์ในทางนั้น เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็น ความจริงที่นอกไปจากวัตถุหรือสสาร ก็ต้องใช้เครื่องพิสูจน์ อย่างอื่นที่จะชี้ถึงความจริงนั้นๆ ได้ ดังวิธีที่ทั่วโลกก็ใช้กันอยู่ แล้ว เป็นต้นว่า

การพิสูจน์ความผิด เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่า ทำผิดกฎหมาย ก็ต้องพิสูจน์กันตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น สืบสวน สอบสวน ไต่สวน พิจารณา วินิจฉัยโดย ยุติธรรมตามกฎหมาย

การพิสูจน์ภูมิรัฐสติปัญญา เรื่องนี้จะซึ่งดวงวัดอย่าง วัตถุหรือคำนวณด้วยวิธีคณิตศาสตร์ ให้รู้ว่าใครมีภูมิสติปัญญา เท่าไรหาได้ไม่ เพราะมิใช่เป็นสิ่งที่มีส่วนกว้างขวางพื้นลึกหนักเบา อย่างสิ่งของ ฉะนั้น จึงต้องใช้วิธีให้แสดงออก เหมือนอย่างในครั้ง โบราณ ผู้ที่เรียนสำเร็จศิลปศาสตร์มาแล้ว ก็แสดงศิลปศาสตร์ นั้นในที่ประชุม ในบัดนี้ก็ใช้การสอบต่างๆ ตั้งข้อสอบให้ตอบ

ศต. พหุศตวรรษ

เมื่อตอบได้ตามกฎเกณฑ์ที่รับรองว่าสอบได้มีภูมิรู้ชั้นนั้นชั้นนี้ แม้การวัดภูมิสติปัญญาที่เรียกว่าไอคิวของฝรั่ง ก็เป็นวิธีตั้ง ปัญหาให้ตอบเช่นเดียวกัน แล้วก็ตัดสินว่ามีสติปัญญาขนาดนั้น ขนาดนี้ วิธีพิสูจน์ด้วยการสังเกตจากการแสดงออกนี้ ก็คล้าย เป็นการทำนายอย่างหมอดู ซึ่งทำนายไปตามหลักเกณฑ์ ไม่ใช่ เป็นความจริงอย่างเต็มที่เหมือนอย่างรู้ด้วยญาณ (ความหยั่งรู้จริง) แต่เรียกว่าเป็นญาณสมมติที่พอได้ คือต่างว่าเป็นญาณ เมื่อใช้วิธีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้ว เช่น วิธีสอบตั้งกล่าว ก็เป็น ใช้ได้

การพิสูจน์มโนและจิตใจ เมื่อต้องการจะรู้ว่าใครมีความคิดเห็นอย่างไร จะใช้เครื่องซึ่งดวงจิตเป็นต้นก็ไม่ได้ เหมือนกัน ต้องใช้วิธีให้แสดงออกมา ในทางการเมืองเช่นออกเสียงเลือกตั้ง ออกเสียงประชามติ ในการประชุม เช่น อภิปราย การลงมติ และในส่วนปลีกย่อย เฉพาะเรื่อง เฉพาะบุคคล ก็ใช้วิธีเผยให้บุคคลนั้นแสดงออกมา และสังเกตจากอาการที่เขา

ศต. พหุศตวรรษ

แสดงออกมานั้น แต่ถ้าเขาไม่แสดงอาการอะไรออกมาแล้วก็จะรู้ไม่ได้ เว้นไว้แต่จะมีญาณหยั่งรู้จิตใจของเขาเท่านั้น

การพิสูจน์ต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ แสดงว่าเครื่อง พิสูจน์นั้นมีต่างๆ เมื่อเป็นวัตถุก็นำเข้าห้องวิทยาศาสตร์ เมื่อ เป็นความคิดก็เข้าโรงศาล เมื่อเป็นภูมิรู้ก็นำเข้าสอบได้ เมื่อเป็น จิตใจก็เผยให้แสดงออก ดังนี้เป็นต้น คราวนี้เป็นกรรมจะนำ เข้าวิธีไหน จะนำเข้าโรงศาลหรือนำเข้าห้องสอบได้ดังกล่าวแล้ว เป็นต้น ก็คงไม่ได้ผล จึงต้องนำเข้าพิสูจน์ตามหลักเหตุผลอัน เป็นเหตุผลอย่างธรรมดาสามัญ ที่สามารถจะเข้าใจได้ด้วย สามัญสำนึกของทุกๆ คน ดังจะกล่าวต่อไป

ทุกๆ คนเมื่อตากแดดก็ร้อน เมื่ออาบน้ำก็เย็น เมื่อได้ รับความร้อนเย็นตามที่ต้องการก็เป็นสุข เมื่อได้รับเกินต้องการ ก็เป็นทุกข์ สิ่งที่ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์เหล่านี้ เรียกว่าเหตุ ส่วนความสุขหรือความทุกข์ที่ได้รับ เรียกว่าผล ถ้าเป็นเหตุผล ในทางให้เกิดสุข ก็เรียกว่าดี ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดทุกข์

คต. พญามหาล้อ

ก็เรียกว่าชั่วร้าย เหตุผลที่เกิดจากการทำของบุคคลก็เช่นเดียวกัน เช่น เมื่อผู้ใดมารังแกตัวเราให้เดือดร้อน เราก็เห็นว่าคนนั้นไม่ดีเกร เมื่อมีผู้ใดมาช่วยเหลือก็อภูลตัวเราให้สุขสบาย เราก็เห็นว่าคนนั้นเป็นคนดี เป็นคนมีคุณก็อภูล ตัวอย่างง่ายๆ ดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องแสดงว่า ทุกๆ คนต่างก็มีสามัญสำนึกบอกตัวเองอยู่ว่า ความดีและความชั่วมีจริง เพราะเรารู้สึกตัวของเราเองว่า คนนั้นทำดีแก่เรา คนโน้นทำชั่วร้ายแก่เรา และในทำนองเดียวกัน ตัวเราเองก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า ตัวเราเองทำดีหรือไม่ดีอย่างไร จนถึงบางที่รู้สึกภูมิใจในความดีของเรา หรือเสียใจในความชั่วของเรา ในเมื่อเกิดรู้สึกตัวขึ้น

อันความดี หรือความชั่วที่ตัวเราเองทำ หรือที่คนอื่นทำ ซึ่งปรากฏในความรู้สึกของคนเรานั้น คืออะไรเล่า ก็คือกรรมนั่นเอง เป็นกุศลกรรม (กรรมดี) บ้าง เป็นอกุศลกรรม (กรรมชั่ว) บ้างฉะนั้น กรรมจึงมีจริง และมีตัวอยู่จริง เพราะติดอยู่ในความรู้สึกในจิตใจของตัวเราเอง ท่านผู้ทำความดีให้แก่เรา เช่น

คต. พญามหาล้อ

มารดาบิดาและผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย พระคุณของท่านเหล่านี้ย่อมติดอยู่ในจิตใจของตัวเรา เกิดเป็นความกตัญญู (รู้พระคุณที่ท่านได้ทำ) และกตเวทิตี (ประกาศพระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว คือการตอบแทนพระคุณท่าน) ในทางตรงกันข้าม เมื่อใครทำไม่ดีต่อเรา ก็มักจะติดใจตัวเรา กลายเป็นผูกเวรกันต่อไปได้เหมือนกัน กรรมของคนอื่นยังติดใจตัวของเราเองอยู่ได้ถึงเช่นนี้ โฉนกรรมของเราเองจะติดใจของเราเองอยู่ไม่ได้ เราไม่สามารถจะแกงส้มกรรมของเราได้ ถึงจะส้มไปแล้วก็ยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในจิตใจ เพราะกรรมเกิดจากเจตนาของเรา จึงเป็นรอยจารึกของจิตใจ

เมื่อรู้ลึกว่ากรรมมีจริง ทำดีเมื่อใดเป็นกรรมดีเมื่อนั้น ทำไม่ดีเมื่อใดเป็นกรรมชั่วเมื่อนั้น ปัญหาต่อไปจึงมีว่า กรรมวิบากคือผลของกรรมมีหรือไม่ และมีอย่างไร คิดดูง่ายๆ ในเวลาสอบไล่ เมื่อได้รับข้อสอบ คิดออกตอบได้สอบไล่ได้การที่ตอบได้สอบไล่ได้ผลดี เกิดจากความตั้งใจเรียนดี นี้แหละคือ

ภค. พญามหาลอ

กรรมดี ทำให้เกิดผลดีคือการสอบไล่ได้ ถ้าตรงกันข้าม เรียนอย่างเหลวไหลจนถึงสอบไม่ได้ นี่เป็นกรรมชั่ว ทำให้เกิดผลชั่วคือสอบตก ฉะนั้น ผลของกรรมจึงมีอยู่จริง และมีตามชนิดของกรรม คือผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เพราะกรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วเสมอ ไม่สลับส่นกัน เหมือนอย่างต้นมะม่วงให้ผลเป็นมะม่วง ต้นขนุนให้ผลเป็นขนุน เป็นไปตามชนิด

แต่ยังมีปัญหาต่อไปอีก **กรรมและกรรมวิบากนั้นเป็นของใคร** คิดดูง่ายๆ อย่างการเรียนการสอบตั้งกล่าวแล้ว คนไหนเรียนคนนั้นรู้ คนไหนไม่เรียนคนนั้นไม่รู้ ถ้าไม่เรียน ใครจะมาบันดาลให้ใครรู้ขึ้นเองหาได้ไม่ ฉะนั้น กรรมและกรรมวิบากจึงเป็นของของคนที่ทำกรรมนั่นเอง ผู้ใดทำกรรมอย่างไร ก็ย่อมได้ผลกรรมอย่างนั้น เหมือนอย่างหวานพืชเช่นโต ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทุกๆ คนจึงต้องรับผิดชอบต่อกกรรมของตนเอง จะบ้ายให้คนอื่นไม่ได้ คนที่ทำดี เช่นประพฤตินเรียบร้อย ช่วย

ภค. พญามหาลอ

ทำกิจที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น จะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ก็เป็นคนดีขึ้นเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะชมหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกตัวเองว่าทำดี คนที่ไม่ดี เช่น ประพฤตินน เกะกะระราน เป็นคนหัวขโมย เป็นต้น ก็เป็นคนชั่วขึ้นเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะติหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกว่าตัวของตัวทำชั่ว อาจจะทำความผิดให้ผู้อื่นด้วยการหลอกให้คนอื่นเข้าใจผิด แต่จะหลอกตัวเองไม่ได้ ตัวเองย่อมรู้สึกสำนึกตัวเองอย่างเต็มที่ ฉะนั้น เมื่อทำดีทำชั่วแล้ว จึงปักดีปักชั่วออกไปให้พ้นตัวเองไม่ได้ เพราะรู้สึกตัวเองอยู่ทางจิตใจของตน ใครจะแย่งดีไป จะไล่ชั่วให้ก็ไม่ได้ นอกจากจะหลอกให้คนอื่นเข้าใจผิดเท่านั้น ซึ่งไม่เป็นความจริง

สรุปความว่า เมื่อคิดพิศุจน์ด้วยสามัญสำนึก ตามเหตุผลอย่างง่ายๆ ในเรื่องความดีความชั่วต่างๆ ไปที่มีอยู่เฉพาะหน้า ก็จะเห็นได้แล้วว่า

- ๑. กรรมมี คือมีความดีความชั่วในการทำของทุกๆ คน

ศต. พญามหาลีลา

๒. กรรมวิบากมี คือมีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว

๓. กรรมเป็นของผู้ทำ คือใครทำกรรมอย่างใดก็ได้รับผลอย่างนั้น

เมื่อกล่าวเฉพาะตัวของเราเองแล้ว เมื่อเป็นกรรมของเราเองยิ่งพิสูจน์ได้ง่าย คือนำเข้าพิสูจน์ในหัวใจของเราเอง เพราะเรารู้ตัวเราเองดี แต่ข้อสำคัญเราต้องมียุติธรรม คือไม่ลำเอียงเหมือนอย่างการพิสูจน์วัตถุหรือสารในห้องวิทยาศาสตร์ เครื่องพิสูจน์ต้องใช้ได้ หรือการพิสูจน์ความผิดในโรงศาล โรงศาลก็ต้องยุติธรรม

คำเก่าๆ มีกล่าวว่า “ถึงคนไม่เห็นเทวดาก็เห็น” ทีเดียวนี้อาจเห็นว่าพื้นสมัย แต่ถ้ารู้จักคิด คำนี้ก็ยังมีใช้ได้ คือ เทวดาในดวงใจของเราเอง หมายความว่าความมีหิริ (ละอายใจ) และโอตตปปะ (เกรงบาป) ซึ่งท่านเรียกว่าเทวธรรม (ธรรมของเทวดาหรือธรรมที่ทำให้เป็นเทวดา) ใจที่มีละอายมีเกรงบาป

ศต. พญามหาลีลา

คือความซัดซั่วต่างๆ นี้แหละคือเทวดา แต่ใจกระต๋องด้านหยาบซ้า แข็งกร้าว ซัดร้าย อาจมองไม่เห็น ภาชิตมอญมีกล่าวว่า “เมื่อกาจับที่คันทัญญา ด้วยคิดว่าไม่มีใครเห็น ถึงกระนั้นก็มีผู้เห็นถึงสองเป็นอย่างน้อย” ผู้เห็นทั้งสองในภาชิตมอญนี้คือใคร ขอให้คิดเอาเอง ถ้าคิดไม่เห็น ก็ให้สองหน้าในกระจกก็จะเห็นผู้ที่เห็นกา แม้พระพุทธภาชิตก็มีกล่าวได้ว่า “ชื่อว่าที่ลับ ย่อมไม่มีแก่ผู้ทำชั่ว” ความเข้าใจเรื่องกรรม

ศต. พญามหาลีลา

แนวคิดเรื่องกรรม

ในมหาโพธิชาตกตอนหนึ่ง เล่าว่า พระราชาแห่งรัฐหนึ่งมีอำมาตย์อยู่ ๔ คน เป็นผู้แสดงลัทธิต่างๆ แก่พระราชา อำมาตย์คนที่ ๑ แสดงลัทธิว่า ผลทุกอย่างไม่มีเหตุ อำมาตย์คนที่ ๒ แสดงลัทธิว่า พระอิศวร (พระเป็นเจ้า) สร้างอำมาตย์คนที่ ๓ แสดงลัทธิว่า ทุกๆ อย่างเป็นเพราะบุญกรรม (กรรมในปางก่อน) อำมาตย์คนที่ ๔ แสดงลัทธิว่า ชาคสูญยังมีชีปะขาวอีกคนหนึ่ง ซึ่งพระราชาเคารพนับถือ ปรารถนาจะโศกโศกกับอำมาตย์เหล่านั้น จึงไปขอหนังสือจากชาวบ้านมาตาก ทำให้หมกหมิ่นให้เรียบร้อยดีแล้ว จึงนุ่งห่มหนังสือและใช้เป็นอย่างผ้าพาดบ่า เข้าไปในพระอุทยาน พระราชาได้ทรงทราบ ได้เสด็จพร้อมกับอำมาตย์ทั้งสิ้น ทอดพระเจตรเห็นท่านชีปะขาวกำลังนั่งสนใจอยู่กับหนังสือ จึงตรัสถาม ชีปะขาวก็ทูลตอบว่า วานรนี้มีอุปการะแก่อาตมามาก ช่วยนำน้ำมาให้

ศต. พญามหาลีลา

บ้าง กวาดที่ให้อยู่บ้าง ทำการปฏิบัติให้ต่างๆ อาตมาจะไปไหนก็ขึ้นหลังวานรนี้ไป แต่คราวหนึ่งอาตมาเกิดมีจิตใจทรมาน จึงกินเนื้อของวานรนั้น นำหนังมาตากให้แห้ง ใช้นุ่งห่มตลอดถึงปูนึ่งนอน เพราะคิดถึงบุญคุณว่ามีอุปการะแก่อาตมามาก ฝ่ายอำมาตย์ทั้งสี่ได้ยินดังนั้น ก็พากันกล่าวเย้ยหยันว่าตาชีปะขาวนี้เป็นคนอกตัญญู ทรมานต่อมิตร ทำปาณาติบาต

ฝ่ายชีปะขาวจึงกล่าวโต้อำมาตย์คนที่ ๑ ซึ่งถือลัทธิต่างๆ อย่างไม่มีเหตุ ว่าเมื่อผลทุกอย่าง อย่างไม่มีเหตุ เกิดขึ้นเอง ความชั่วอะไรๆ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าตามลัทธิของท่าน ย่อมไม่มีเหตุที่จะทำให้ใครๆ ในโลกเศร้าหมองหรือบริสุทธิ์ โลกนี้เป็นไปตามคติและภาวะของตนเอง แปรปรวนวิวัฒนาการไปเอง มีสุขมีทุกข์ไปเอง จะทำอะไรก็ทำไป ไม่จำเป็นต้องประสงค์ จะทำดีหรือทำชั่ว ทำๆ ไปก็แล้วกัน ทำอะไรก็ทำได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จะมีใครทำบาป หรือทำบุญอะไรเล่า ฉะนั้น ถ้าลัทธิของท่านเป็นจริง ถึงว่าอาตมาจะฆ่าวานรกินเนื้อเสีย อาตมาก็ไม่มี

ภค. พญ. พุทฺธมฺหิโต

จึงเงิบไป

ซึ่งประชากรที่ท่านกล่าวว่าเป็นพระโพธิสัตว์ จึงถวาย
โศวาทพระราชามีให้เชื่อถือลัทธิของอำมาตย์ทั้งสี่เหล่านั้น และ
ให้ทรงประพาศิธรรม ปกครองแคว้นแคว้นโดยธรรม

เรื่องในชาติก่อนที่เล่ามานี้ แสดงว่าแม้ผู้ที่ถือลัทธิว่าไม่มี
ความดีความชั่ว ก็ยังมีสามัญสำนึกอยู่ในความดีความชั่ว ซึ่ง
เป็นหลักความจริง จึงได้กล่าวตำหนิประชากรโพธิสัตว์ไป โดย
ไม่ทันนึกถึงลัทธิของคนที่อยู่ ฉะนั้น เรื่องของกรรมจึงเป็น
เรื่องของความเป็นจริง ที่เป็นไปโดยธรรมตามสามัญ พระพุทธเจ้า
ก็ทรงเอาความจริงนี้แหละมาสั่งสอน มิได้ทรงแต่งเรื่องของ
กรรมขึ้นเอง ทั้งมิได้ทรงยกย้ายเปลี่ยนแปลงบิดผันไปจาก
ความจริง ทรงชี้แจงแสดงเปิดเผยไปตามหลักความจริงเท่านั้น

ข้อที่กล่าวย้ำอีกก็คือ มักจะเข้าใจกันอีกอย่างหนึ่งว่า
เรื่องของกรรมเป็นเรื่องอดีต คือล่วงมาแล้ว ในปัจจุบันเรามัก
มีหน้าที่ปล่อยคนให้เป็นไปตามกรรม ที่เรียกกันว่า ยถากรรม

ภค. พญ. พุทฺธมฺหิโต

เท่านั้น จึงไม่คิดจะทำอะไร ถ้าเห็นตั้งนี้เป็นความเห็นผิด
ตั้งลัทธิของอำมาตย์ที่ถือว่าอะไรๆ เกิดเพราะกรรมปางก่อน
(บุพเพกตเหตุ) ดังกล่าวแล้ว พระพุทธเจ้าที่ทรงสอนมิให้เชื่อ
ลัทธินี้ ถือว่าเป็นลัทธิภายนอกพระพุทธศาสนา และตรัสยก
เวทนา สุข ทุกข์ ที่ทุกๆ คนได้รับอยู่เป็นตัวอย่าง ว่าเกิด
เพราะโรคต่างๆ ในปัจจุบันก็มี เกิดเพราะกรรมเก่าที่มี ฉะนั้น
เมื่อโรคเกิดขึ้นก็ต้องเยียวยา และต้องป้องกันรักษาตัวไม่ให้เกิด
โรค ในด้านความประพาศิธรรมต่างๆ ก็เช่นเดียวกัน ให้ละกรรมที่
ทำชั่วทำกรรมที่ดี กรรมปัจจุบันนี้แหละเป็นข้อสำคัญแห่งชีวิต
ของทุกๆ คน คือ การที่เราทำอยู่เดี๋ยวนี้ ถ้อยคำที่เราพูดอยู่
เดี๋ยวนี้ เรื่องที่เราคิดอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นหน้าที่ของเราที่ต้องคอย
ตรวจดู ให้ตัวเราเองทำพูดคิดแต่ในทางที่ถูก ก่อให้เกิดคุณ
ประโยชน์โดยส่วนเดียวเท่านั้น อย่าเอาเรื่องกรรมเก่ามาเป็น
เครื่องตัดรอนคุณประโยชน์ มาทำให้หันเหหรือซอกหลาบ ดังมีเรื่อง
เล่าเป็นคดีไว้ว่า

ภค. พญ. พญ. พญ.

มีชาย ๒ คน ไปหาหมอ หมอทำนายทายคนหนึ่งว่าจะได้เสวตฉัตร ทำนายอีกคนหนึ่งว่า จะลำบาก ชายคนที่ได้รับทำนายจะได้เสวตฉัตรก็ตั้งใจ นั่งนอนรอไม่ทำมาหากินอะไร ในที่สุดก็สิ้นทรัพย์สมบัติ ไปนอนเจ็บอยู่อย่างอนาถที่ป่ากลางทุ่งมีพระพุทธรูปเดินผ่านมาพบเข้า มีจิตสงสาร จึงเอากลดไปปักให้ ชายผู้นั้นก็สิ้นใจในกลดของพระพุทธรูป ก็ได้เสวตฉัตรเหมือนกันเพราะคำว่า เสวตฉัตร แปลว่า ร่มขาว กลดของพระพุทธรูปก็เป็นร่มขาวชนิดหนึ่ง ส่วนชายอีกคนหนึ่งซึ่งได้รับคำทำนายว่า จะลำบาก เกิดความกลัวลำบาก จึงตั้งหน้าขวนขวายพากเพียรทำมาหากิน เก็บออมทรัพย์สินอยู่เรื่อยๆ มา จึงมีหลักฐานเป็นสุขสบายขึ้นโดยลำดับ แต่ก็ลำบากมาก่อนเป็นอันมาก เรื่องนี้เป็นคติสอนใจว่า หน้าที่ของเราทุกๆ คนก็คือ ทำกรรมปัจจุบันนี้แหละให้ดียิ่งขึ้นๆ ไปแล

ภค. พญ. พญ. พญ.

เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อเรื่องกรรม

ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความรู้สึกว่ามีสติความชั่ว มีผลของสติความชั่ว และผู้ทำนั้นเองเป็นผู้มีสติความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำกรรมอันใด กรรมนั้นย่อมจารึกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับผลคือรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ความพิศดารในเรื่องนี้ได้แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่น้อยยังไม่มีความเชื่อตั้งมั่นลงไปในการกรรมตามหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ก็เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน
๒. ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันใจ

ความลำเอียงเข้ากับตนเองนั้น คือมุ่งประโยชน์ตนหรือมุ่งจะได้เพื่อตนเท่านั้น ไม่คำนึงถึงความเสียหายทุกข์ยากของผู้อื่น ดังเช่นเมื่อโกรธขึ้นมาทำร้ายเขา เมื่ออยากได้ขึ้นมา

ศต. พญามหาลีลา

กัลลขของเขา เมื่อทำได้สำเร็จตั้งนี้ ก็มีความยินดีและอาจเข้าใจว่าทำดี แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่ยอมให้ใครมาทำร้ายตัวเรา มาลักของเรา ถ้าใครมาทำเข้าเราก็ต้องว่าเขาไม่ดี ถึงเราจะไปช่วยให้เขาโกรธ เมื่อเขาโกรธขึ้นมาทำร้ายร่างกายเรา เราก็ยังว่าเขาไม่คือนั่นเอง การกระทำอย่างเดียวกันจะดีบ้างไม่ดีบ้างอย่างไรได้ เหมือนอย่างการทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ เมื่อเราทำแก่เขาได้ก็เป็นดี แต่ถ้าเขาทำแก่เราเป็นไม่ดี จะเป็นตั้งนี้หาถูกต้องไม่ เพราะเป็นการที่เราพูดเอาเองอย่างไม่ยุติธรรม

แต่การลำเอียงเข้ากับตนเอง ข้อนี้แหละเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเป็นอันมากยังประกอบกรรมชั่วเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง หรือประโยชน์แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตน ถึงจะมีกรรมศรัทธาอยู่อย่างผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาที่อยู่ทุกๆ ไปก็ตาม เมื่อความมุ่งจะได้ (โลภะ) ความโกรธแค้นขัดเคือง (โทสะ) ความหลงผิด (โมหะ) มีกำลังแรงกล้ากว่ากำลังศรัทธา คนก็ประกอบกรรมที่ชั่วได้ สุดแต่ใจที่อยากได้ที่โกรธ ที่หลง

ศต. พญามหาลีลา

จะฉุดชักนำไป ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะไม่มีความรู้สึกสำนึกในความชั่ว ก็มีความรู้สึกสำนึกเหมือนกัน แต่ไม่มีกำลังใจในฝ่ายสูงที่จะห้ามกำลังใจในฝ่ายต่ำ จึงยับยั้งตนเองไว้ไม่ได้ มีคนเป็นอันมาก เมื่อทำไปแล้วเกิดเสียใจภายหลัง ดังเช่นเมื่อทำอะโรงงไปในขณะที่อยากได้ หรือรักชอบอย่างจัด ในขณะที่โกรธจัด ในขณะที่หลงจัด อย่างที่เรียกว่าหลงอย่างไม่ลืมหูลืมตา หรือในขณะที่กำลังเมาสุราอันเรียกว่าหลงเหมือนกัน ครั้นเมื่อสร้างรัก สร้างชัง สร้างหลง สร้างเมาแล้ว ก็กลับเสียใจในกรรมที่ตนได้ประกอบแล้ว

ในขณะที่ใจวิปริตเช่นนั้น บางที่ทำให้เป็นรอยแผลจาริกอยู่ในจิตใจ คอยสะกิดใจให้เจ็บซ้ำเตือนครั้นอยู่ตลอดเวลา และทำให้เกิดความเกลียดตนเอง หรือรังเกียจตนเอง จนถึงต้องหลบหน้าเพื่อนฝูงมิตรสหายไปก็มี แต่ถึงจะหลบหน้าคนอื่นเป็นส่วนมากได้ แต่หลบตนเองไม่พ้น เมื่อเกิดความเกลียดหรือรังเกียจตนเองมากขึ้น จนไม่สามารถจะทนอยู่ใน

ศต. พญามหาลีลา

โลกได้ ต้องพยายามทำลายตนเองไปก็มี ฉะนั้น เมื่อเกิดแผล
 ในใจขึ้นก็มักเป็นชนิดโลกเรื่อรังที่รักษาหายอยาก สู้บ๊องกันไม่
 ให้มีขึ้นไว้ก่อนไม่ได้ ทั้งนี้ด้วยวิธีปลูกกรรมศรัทธา คือความเชื่อ
 กรรมนี้แหละ ให้ตั้งมั่นขึ้นในใจ ให้มีเป็นกำลังใจจนพอที่จะเชื่อ
 ใจได้ว่าจะไม่ประกอบกรรมที่ชั่วที่ผิดอะไรๆ ถ้ายังคลางแคลง
 สงสัย ไม่เชื่อใจตนเองว่าจะยับยั้งใจไว้ได้ ก็ต้องเว้นจากสิ่งชั่ว
 เย้าเหยี้ยต่างๆ ฉะนั้น ทางบิณฑบาตหรือผู้ปกครอง และทาง
 โรงเรียนจึงได้คอยแนะนำสั่งสอนห้ามปราม ไม่ให้อ่านหนังสือ
 บางชนิด ไม่ให้ดูภาพยนตร์บางชนิด ที่เป็นเครื่องยุหยั่วเย้า
 ให้ประพฤติดีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดี คำแนะนำห้าม
 ปรามนั้น ก็สมควรที่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตาม เป็นการป้องกัน
 ตัวเราเองไว้ตั้งแต่เบื้องต้น

ท่านผู้ใหญ่ที่กรุณาให้คำแนะนำตักเตือนที่ดี พระพุทธเจ้า
 ทรงแสดงพระธรรมสั่งสอนที่ดี ท่านก็ได้แต่เป็นเพียงผู้บอก
 กล่าวแนะนำ ส่วนความเชื่อฟังเป็นหน้าที่ของเราเอง เพราะ

ศต. พญามหาลีลา

เป็นสิ่งที่มืออยู่ในใจของเรา ถ้าใจของเราเกิดคือตั้งขัดแย้งไม่เชื่อ
 ฟังเสียแล้ว คำแนะนำตักเตือนต่างๆ ก็ไม่มีประโยชน์ หรือมี
 ประโยชน์น้อยมาก ฉะนั้น จึงควรที่จะคอยตรวจดูใจของเราเอง
 ว่า มีความเชื่อฟังต่อคำแนะนำสั่งสอนอยู่เพียงไร มีความคือตั้ง
 ขัดแย้งอยู่เพียงไร และคิดต่อไปว่าเพราะเหตุไร เมื่อหมั่นคิดอยู่
 ตั้งนี้แล้ว จะเห็นผลเทียบเคียงได้เอง หรือถ้ายังไม่เห็นได้เอง
 ก็ต้องซักถาม และท่านผู้แนะนำอบรมก็มักจะชี้แจงให้รู้ให้เข้าใจ
 ถ้าคิดตั้งใจฟังคำชี้แจงของท่าน ไม่ตั้งบ้อมคือตั้งเสียก่อนแล้ว
 ก็คงจะได้ความกระจ่างในคำแนะนำของท่าน และจะได้ความซาบซึ้ง
 ในเมตตากรุณาของท่าน

การหัดมีความเชื่อฟังอย่างมีเหตุผลนี้ เป็นวิธีแก้ความ
 ลำเอียงเข้ากับตนเอง ที่เป็นเหตุให้ทำอะไรตามใจตนเองโดย
 ส่วนเดียว ผู้ใหญ่ที่ดีจึงไม่ต้องตามใจเด็กในทางที่ผิด คอย
 แนะนำห้ามปราม หรือแม้ต้องปราบเอาบ้างตามสมควร
 เป็นการหัดไม่ให้ลำเอียงเข้ากับตนเองหรือถือเอาแต่ใจตนเองมา

คต. พญามหาลีลา

ตั้งแต่ก่อน เข้าใจในคำว่า ตัดไม้ตั้งแต่ก่อน เพราะตัดเมื่อแก่นนั้น เป็นการตัดยาก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นการสั่งสอนให้เป็นคนรู้ผิด รู้ถูก อย่างมีเหตุผลในเรื่องที่เกี่ยวข้องทุกๆ วัน ทำให้รู้จักเชื่อ ในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อว่ามีถูกมีผิด มีเหตุผล ซึ่งเมื่อเป็นความผิด แล้ว ตัวเราเองทำก็ผิด คนอื่นทำก็ผิด เมื่อเป็นความถูกแล้ว ตัวเราเองทำก็ถูก คนอื่นทำก็ถูก ข้อนี้แหละเป็นกรรมศรัทธาที่ ผู้ใหญ่สมควรปลูกฝังให้แก่เด็กมาตั้งแต่ต้น และผู้ใหญ่ก็ควรเว้น จากการกระทำการที่ไม่เหมาะสมไม่งามให้เด็กเห็น และอ้างได้ว่า ทำไมผู้ใหญ่ทำได้ เช่น ห้ามไม่ให้เด็กเล่นการพนันเที่ยวเตร่ แต่ ผู้ใหญ่เล่นการพนันเที่ยวเตร่ ห้ามไม่ให้เด็กทะเลาะวิวาทกันแต่ ผู้ใหญ่เมาสุราทะเลาะวิวาทกัน เหล่านี้เป็นต้น เมื่อทำให้เห็น เป็นตัวอย่างไม่ดี ก็ทำให้เด็กอยากเอาอย่าง ทำให้น้ำหนักในคำ อบรมห้ามปรามน้อยลงไป จนเกือบจะไม่มี ความหมายอะไร และจะเข้าทำนองที่ว่า จงทำตามคำที่ฉันพูด แต่อย่าประพฤติ อย่างที่ฉันทำ

คต. พญามหาลีลา

ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันที โดยมากต้องการ เห็นผลของกรรมเกิดสนองให้เห็นอย่างสาสมทันตาทันที เช่น เมื่อทำกรรมดี ก็อยากเห็นกรรมดีให้ผลเป็นรางวัลอย่างมากมายทันตาทันที เมื่อเห็นหรือทราบว่ามีใครทำกรรมชั่วและไม่เห็นว่าเขาเลื่อมเสียวอย่างไร หรือกลับเจริญรุ่งเรือง ก็สงสัย ว่าทำชั่วไม่ได้ชั่วจริงกรรมมัง

อันที่จริงทำดีต้องให้ผลดี กรรมชั่วต้องให้ผลชั่วตามที่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้อย่างไม่ผิดโดยแน่นอน และผลที่สนองนั้น จะเรียกว่าเป็นผลที่สาสมก็ได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เป็น ตัวอย่างในพระสูตรหนึ่งว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลาย (หมายถึงทั้งคนทั้งสัตว์จกาน เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องอยู่ในโลก ทั้งหมด) ให้เลวและดีต่างๆ กัน คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ทำให้ มีอายุสั้น การเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ทำให้มีอายุยืน การ เบียดเบียนเขาให้ลำบาก ทำให้มีโรคมาก การไม่เบียดเบียนเขา ให้ลำบาก ทำให้มีโรคน้อย ความมักโกรธทวนหันซึ่งเคียดเคี้ยวแค้น

ศต. พญามหาลีลา

ชีวิตเครื่องกระเจ้ากระงอศ ทำให้ฉิวพรรณเศร้าหมองไม่คงงาม
 ความไม่มักโกรธเคียดแค้น ทำให้ฉิวพรรณส่องไสงงาม ความ
 มักริษยาผู้อื่น ทำให้มีศักดิ์ต่ำต้อยน้อยหน้า ความไม่ริษยา
 ทำให้มีศักดิ์สูงใหญ่ ความไม่เผื่อแผ่เจือจาน ทำให้มีโภคสมบัติ
 น้อย ความเผื่อแผ่เจือจาน ทำให้มีโภคสมบัติมาก ความแข็ง
 กระด้างถือตัว ทุหมิ่นท่าน ทำให้เกิดในสกุลต่ำ ความไม่แข็ง
 กระด้างถือตัว ทุหมิ่นท่าน มีความอ่อนน้อมคารวะนับถือผู้ที่ควร
 อ่อนน้อมนับถือ ทำให้เกิดในสกุลสูง ความไม่เข้าหานักปราชญ์
 หรือผู้รู้ศึกษาได้ถาม ทำให้มีปัญญาทราม การเข้าหานักปราชญ์
 หรือผู้รู้ศึกษาได้ถาม ทำให้มีปัญญามาก

ผลที่สาสมกันของกรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็น
 ตัวอย่างดังกล่าวนั้น เป็นผลของกรรมเก่า คือกรรมที่ทำไว้
 แล้วในอดีตกาล ส่วนกรรมใหม่คือกรรมที่ทำในปัจจุบันนี้ท่าน
 แสดงว่าจักให้ผลในชาติปัจจุบัน เหมือนอย่างในวันนี้ ในเดือนนี้
 ในปีนี้ก็มี จักให้ผลในชาติหน้า เหมือนอย่างในวันพรุ่งนี้ในเดือน

ศต. พญามหาลีลา

หน้า ในปีหน้าก็มี จักให้ผลในชาติต่อๆ ไป เหมือนอย่างในวัน
 มะรืนนี้ หรือในเดือนโน้น ในปีโน้น เป็นต้นก็มี ฉะนั้น การให้
 ผลของกรรมจึงเกี่ยวแก่กาลเวลาเป็นสำคัญ การกระทำทุกๆ
 อย่างที่ให้ผลนั้น ต้องเกี่ยวแก่กาลเวลาทั้งนั้น เช่น การปลูก
 ต้นไม้มีผล ก็มีใช้ว่าต้นไม้จะให้ผลทันที ต้องรอจนต้นไม้
 เจริญเติบโตและถึงฤดูกาลให้ผล จึงจะให้ผลตามชนิด การเรียน
 หนังสือก็มีใช้ว่าจะเรียนให้สอบไล่ได้ภายในวันเดียว ต้องเรียน
 เรื่อยไป จนถึงกำหนดสอบไล่จึงเข้าสอบไล่ บางที่ต้องเรียนซ้ำ
 อีกครั้งหนึ่ง เมื่อไม่ละความพยายามก็อาจจะสอบไล่ได้ การ
 ทำการค้าประกอบกิจการอุตสาหกรรมต่างๆ รัฐบาลหรือการ
 ประกอบอาชีพทุกอย่างก็เหมือนกัน จะได้รับผลก็อาศัยกาล
 เวลาทั้งนั้น และผลที่ได้รับนั้นจะดีหรือไม่ดีอย่างไร จะรวดเร็ว
 หรือช้าอย่างไร ก็สุดแต่สถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ศต. พญามหาลีลา

เราก็ได้ดำเนินมาแล้ว ฉะนั้น ให้ถือว่าเป็นอันแล้วไปหรือให้ถือเป็นบทเรียน ถ้าเดินทางตีมาแล้วก็จงเดินทางตีนั้นต่อไป ถ้าทางที่เดินมาแล้วไม่ดีก็เปลี่ยนทางใหม่ เลือกเดินไปในทางที่ดี นับว่าเป็นผู้ที่กลับตัวได้ เข้าใจในคำว่า มีตมสวางไป พระพุทธเจ้าโปรดปรานบุคคลเช่นนี้ ดังเช่นองค์กุสิมาลโจรเป็นตัวอย่าง เพราะทุกๆ คนย่อมมีผิดพลาดมาแล้วบ้างน้อยบ้าง ยิงผ่านชีวิตมามากยังมีโอกาสผิดพลาดได้มาก จนถึงมีคำพังเพยว่า ความผิดพลาดเป็นเรื่องของมนุษย์ ข้อสำคัญจึงอยู่ที่เมื่อทำผิดไปแล้วก็ให้รู้ตัวว่าทำผิด และตั้งใจไม่ให้ทำผิดอีก เป็นอันนำตัวให้เข้าทางที่ถูก นั้นแหละคือคติที่ดีของชีวิตปัจจุบัน

(๒) อธิภาพ หมายถึงความมีร่างกายสมบูรณ์

ประกอบด้วยพละนามัย สามารถทำสิ่งที่ควรทำได้ตามต้องการ พละนามัยของร่างกายนี้เป็นสิ่งสำคัญ ความดีจะให้ผลเต็มที่ต่อเมื่อร่างกายสมบูรณ์ด้วย เช่น เรียนหนังสือมาได้ถึงชั้นใดชั้นหนึ่ง นับว่าได้ความดีมา จะเรียนต่อไปได้จนสำเร็จ ก็ต้องมี

ศต. พญามหาลีลา

ร่างกายสมบูรณ์ที่สามารถจะเรียนต่อไปได้ ถ้าป่วยเป็นโรคกระเสาะกระแสะ การเรียนต่อก็ขัดข้องไม่สะดวก หรือคนที่กำลังทำงาน ถ้าล้มป่วยลง ความเจริญที่ชะงัก ในทางตรงกันข้ามคนที่เคยประพาศผิดพลาดมาแล้ว แต่ต่อมาได้คติของชีวิตที่ดีตั้งกล่าวแล้วในคติ ก็อาจประกอบกรรมที่ดีสืบต่อไปได้ ความเหลวไหลที่แล้วมาก็อาจยังไม่มีโอกาสให้ผล ความมีอติภาพร่างกายสมบูรณ์เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตทุกอย่าง เพราะเครื่องบั่นทอนต่างๆ นั้นมีเป็นอันมาก กล่าวโดยเฉพาะในทางการแพทย์ปัจจุบันนี้ ก็แสดงว่ามีเชื้อโรคต่างๆ ในที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโดยรอบร่างกายมากมายหลายชนิด เมื่อร่างกายมีกำลังต้านทานเชื้อโรคเพียงพอ ก็ไม่เกิดอาการเจ็บป่วย ร่างกายอ่อนแอหลงเมื่อใด เชื้อโรคก็ได้ช่องเมื่อนั้น ฉันทใดที่ดี กรรมดีกรรมชั่วต่างๆ ที่บุคคลทำไว้ในปางหลังก็มีมากมาย ถ้าเราตั้งตัวไว้ดี กรรมชั่วก็อาจไม่มีโอกาสให้ผล กรรมดีมีโอกาสส่งเสริม แต่เมื่อเพเลียงพล้ำลงเมื่อใด กรรมชั่วก็มีโอกาส

ศต. พุทฺธพลาวัณ

ให้ซ้ำเติมเมื่อนั้น

(๓) กาลสมัย หมายถึงว่าในกาลสมัยที่สมบูรณ์ มีผู้ปกครองที่ดี มีหมู่ชนที่ดี กรรมดีก็มีโอกาสให้ผลได้มาก กรรมชั่วก็อาจสงบผลอยู่ก่อน เพราะในกาลสมัยเช่นนี้จะพากันยกย่องอุดหนุนคนดี ไม่นับสนุนคนชั่ว ทำให้คนดีมีโอกาสปรากฏตัวประกอบกรรมที่ดี อำนาจให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมยิ่งขึ้น แต่ในกาลสมัยที่บกพร่อง มีผู้ปกครองไม่ดี มีหมู่ชนไม่ดี กรรมดีที่คนทำไว้ก็ไม่มีโอกาสให้ผล กรรมชั่วกลับมีโอกาสให้ผล เพราะเป็นกาลสมัยที่กตคนดี ยกย่องคนชั่ว นับว่าเป็นกาลวิบัติ อีกอย่างหนึ่ง ในกาลสมัยที่มีการกดขี่เบียดเบียนกันจนถึงทำสงครามกัน ดังเช่นสงครามโลกที่แล้วๆ มา คนในโลกได้รับภัยสงครามกันเป็นอันมาก นี้เรียกว่าเป็นโอกาสที่กรรมชั่วซึ่งต่างได้กระทำไว้ในอดีตให้ผล ทำให้ประสบภัยต่างๆ ตลอดจนถึงความทุกข์ยากขาดแคลนกันทุกๆ ไป แต่ในกาลสมัยที่มีความสงบเรียบร้อย ก็เป็นไปตรงกันข้าม ต่างไปเล่นเรียนศึกษาประกอบ

ศต. พุทฺธพลาวัณ

การงานกันตามปกติ

(๔) การประกอบกรรม หมายถึงการประกอบกระทำในปัจจุบัน ถ้าประกอบกระทำกรรมที่ดีที่ชอบอยู่ในปัจจุบัน กรรมชั่วที่ทำได้ในอดีตก็อาจยังระงับผล หรือแม้กำลังให้ผลอยู่แล้วก็อาจเบาลง ดังเช่นผู้ที่ต้องถูกกักขังของจำ เมื่อประพัตติตัวดีก็ย่อมได้รับผ่อนผัน และลดเวลากักขังของจำนั้นให้น้อยเข้า ถ้ากรรมเก่าคืออยู่แล้วก็ยิ่งจะส่งเสริม เหมือนอย่างนักเรียนที่ตั้งใจเรียนดีมาแล้ว และตั้งใจเรียนดีอยู่ในปัจจุบัน ก็ช่วยกันให้เรียนดียิ่งขึ้น แต่ถ้าในปัจจุบันนี้ประกอบกรรมที่ชั่วเสียหายก็จะตัดผลของกรรมดีที่เคยทำมาแล้วด้วย เหมือนอย่างข้าราชการที่ทำงานมาโดยสุจริตแล้ว แต่มาทำทุจริตในหน้าที่ขึ้น ก็อาจตัดผลของความดีที่ทำมาแล้ว ในเมื่อการทำทุจริตในหน้าที่นั้นปรากฏขึ้น

การให้ผลของกรรม ย่อมเกี่ยวแก่กาลเวลา ประกอบกับสถานการณ์ทั้งสิ้นดังกล่าวมานี้ ท่านเล่าเรื่องเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบไว้ว่า เหมือนอย่างว่าบุรุษผู้หนึ่งรับราชการ ได้รับตำแหน่ง

คต. พหุสัจจะ

เป็นเจ้าเมืองแห่งหนึ่ง แต่บรูษผู้นั้นมีได้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบไปชมชู้ถือเอาทรัพย์ต่างๆ ของประชาชนในเมืองที่ปกครองโดยพลการ แต่ก็ยังไม่มีใครอาจจะฟ้องร้องว่ากล่าวเพราะกลัวอำนาจ บรูษผู้้นั้นกำเริบยิ่งขึ้น ถึงกับไปผิดในบุคคลที่เป็นใหญ่กว่าตน มีอำนาจยิ่งกว่าตน จึงถูกจับไปเข้าเรือนจำและประกาศให้ประชาชนที่ถูกข่มเหงร้องทุกข์กล่าวโทษจึงมีเสียงร้องทุกข์กล่าวโทษขึ้นตั้งร้อยตั้งพัน บรูษนั้นจึงถูกลงโทษไปตามความผิด

เรื่องนี้พึงเห็นความเปรียบเทียบดังนี้ เวลาที่บรูษนั้นได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองกำลังรุ่งเรือง ก็เท่ากับเวลาที่ตั้งอยู่ในคติคือตำแหน่งมีอำนาจ ประกอบด้วยมีฐานะของตนสูง ทำอะไรได้ตามต้องการ อยู่ในสมัยที่ตนมีอำนาจ ทั้งอยู่ในหน้าที่ เป็นโอกาสให้ประกอบกระทำอะไรก็ได้ อกุศลกรรมจึงไม่มีโอกาสจะให้ผล ต่อเมื่อถูกจับเข้าเรือนจำ เสียงร้องทุกข์กล่าวโทษเกิดขึ้นตั้งร้อยตั้งพันเรื่อง ก็เท่ากับถึงกาลวิบัติของตน สถานการณ์

คต. พหุสัจจะ

ต่างๆ ดังกล่าวที่เคยตีก็กลับเลวลง เข้าในคำว่า น้ำลดตอผุด อกุศลกรรมที่คนทำไว้จึงมีโอกาสนำให้ผล

รวมความว่า ทุกๆ คนทำกรรมใดๆ ใ้กรรมนั้นๆ ย่อมให้ผลในปัจจุบันบ้าง ในภายหน้าบ้าง ในเวลาต่อๆ ไปบ้าง ตามแต่กรรมนั้นๆ จะหนักเบาอย่างไร ท่านเปรียบเหมือนอย่าง ยืนอยู่บนที่สูงและโยนสิ่งต่างๆ มีก้อนหิน ก้อนดิน กิ่งไม้ ใบหญ้า เป็นต้นลงมา ของที่มีน้ำหนักมากย่อมตกลงสู่พื้นดินก่อน ส่วนของที่มีน้ำหนักน้อยกว่าก็ตกลงถึงพื้นดินภายหลังโดยลำดับ กรรมที่หนักก็ให้ผลก่อน ส่วนกรรมที่หนักน้อยกว่าหรือเบากว่าก็ให้ผลตามหลัง การให้ผลของกรรมจึงเกี่ยวข้องกับกาลเวลา ประกอบกับสถานการณ์ ๔ อย่าง คือ (๑) คติ (๒) ชาติภาพ (๓) กาลสมัย (๔) การประกอบกรรมในปัจจุบัน แต่กรรมย่อมให้ผลแน่นอน ตามพระพุทธภาษิตว่า

กल्याณการี กल्याณิ ทำดีได้ดี
ปาปการี ๑ ปาปกิ ทำชั่วได้ชั่ว

คต. พญกมลสิทธิ์

กรรมเวร

“ฝากไว้ก่อนเถิด รอให้ถึงที่เราบ้าง” นาย ข. คิตุถูกใจไว้เมื่อถูกนาย ก. ช่มเหลงคะเนงร้าย ต่อมาเมื่อนาย ข. ได้โอกาสก็ทำร้ายนาย ก. ตอบแทน นาย ก. ก็ทำร้ายนาย ข. ตอบเข้าอีก แล้วต่างก็ทำร้ายตอบกันไปตอบกันมา ตัวอย่างนี้แหละเรียกว่าเวร บางรายผูกเวรกันไปชั่วลูกชั่วหลาน บางรายผู้ใหญ่ผูกเวรกันแล้วยังห้ามไม่ให้บุตรหลานของตยผูกมิตรกันอีกด้วย ถือว่าไปผูกมิตรกับลูกหลานศัตรู มีไซ้แต่ต้องร้ายแรงจึงเรียกว่าเวร ถึงรายย่อยๆ ตั้งการตอบโต้กันในวงตัววงซกต่อย ก็เรียกว่าเวร เช่น นาย ก. ต่ำ นาย ข. ซกต่อยนาย ข. ก่อน นาย ข. ก็ต่ำตอบซกต่อยตอบ แล้วต่างก็ต่ำและต่างก็ซกต่อยกันอุตุตุต บางที่วงวิวาทขยายออกไป คือเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพลี้ยงพล้ำก็ไปบอกพรรคพวกมาร่วมคณะร่วมโรงเรียนให้พลอยโกรธ แล้วยกพวกไปซกต่อยต่อสู้กัน ขยายเวรออกไป

คต. พญกมลสิทธิ์

บางรายเต็กทะเลาะกันแล้วไปฟ้องผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเข้ากับเต็กที่เป็นบุตรหลานของตน ก็ออกต่อว่าต่อปากต่อคำวิวาทกัน เวรวงเล็กก็ขยายออกเป็นเวรวงใหญ่ เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องทะเลาะวิวาทกันสลายใหญ่ๆ มีไซ้หน่อยที่เกิดจากมูลเหตุที่เล็กน้อย ตั้งนิทานเรื่องน้ำผึ้งหยดเดียว ทำให้เกิดสงครามกลางเมือง

วงเวรในระหว่างบุคคลให้เกิดความเสียหายในวงแคบ ส่วนวงเวรในระหว่างหมู่คณะให้เกิดความเสียหายในวงกว้างออกไป ยิ่งวงเวรในระหว่างประเทศชาติ ในระหว่างค่ายของชาติทั้งหลายยิ่งให้เกิดความเสียหายอย่างกว้างขวาง ตลอดจนถึงทั่วโลก เหล่านี้เป็นเรื่องของเวรทั้งนั้น ฉะนั้น จึงควรทำความเข้าใจควบคู่กันไปกับเรื่องกรรม

เวรคือความเป็นศัตรูกันของบุคคล ๒ คน คือ ๒ ฝ่าย เพราะฝ่ายหนึ่งก่อกรรมเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายนั้นก็ผูกใจเจ็บและคิดแก้แค้นตอบแทน เวรจึง

ภค. พญ. พญ. พญ.

ประกอบด้วยบุคคล ๒ คน หรือ ๒ ฝ่าย คือผู้ก่อความเสียหาย ๑ ผู้รับความเสียหาย ๑ บุคคลที่ ๒ นี้ผูกใจเจ็บแค้น จึงเกิดความเป็นศัตรูกันขึ้น นี้แหละคือเวร

เวรเกิดจากความผูกใจเจ็บแค้นของบุคคลที่ ๒ คือ ผู้รับความเสียหาย พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ว่า “ชนเหล่าใดผูกอยู่ว่า คนนี้ได้ค่าเรา ได้ฆ่าเรา ได้ชนะเรา ได้ลักของของเรา เสร็จของชนเหล่านั้นไม่สงบ” ดังนี้ ทั้งนี้เพราะลำพังบุคคลที่ ๑ ฝ่ายเดียว ก็ยังไม่เป็นเวรโดยสมบูรณ์ ต่อเมื่อบุคคลที่ ๒ ผูกใจเจ็บไว้ จึงเกิดเป็นเวรโดยสมบูรณ์ แต่ถ้าบุคคลที่ ๒ นั้นไม่ผูกใจเจ็บ ก็ไม่เกิดเป็นเวรขึ้นเหมือนกัน ฉะนั้น ความเกิดเป็นเวร ขึ้นจึงเพราะบุคคลที่ ๒ เป็นสำคัญ เห็นอย่างง่ายๆ ในเรื่องเวรสามัญ เมื่อมีใครมาทำความล่วงเกินอะไรเล็กๆ น้อยๆ ต่อเรา เมื่อเราไม่ผูกอาฆาต เขาและเราก็ไม่เกิดเป็นศัตรูกัน คือไม่เกิดเป็นเวรกันนั่นเอง เหมือนอย่างคบบมือข้างเดียวไม่เกิดเสียง

ภค. พญ. พญ. พญ.

เวรระงับเพราะบุคคลที่ ๒ ไม่ผูกอาฆาตตั้งกล่าวแล้ว พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้โดยความว่า “ส่วนชนเหล่าใดไม่ผูกอยู่ว่า คนนี้ได้ค่าเรา ได้ฆ่าเรา ได้ชนะเรา ได้ลักของของเรา เสร็จของชนเหล่านั้นย่อมสงบระงับ เสร็จไม่ระงับด้วยเวรในกาลไหนๆ เลย แต่ย่อมระงับลงด้วยความไม่ผูกเวร” ดังนี้ น่าคิดว่าเป็นเช่นนี้ บุคคลที่ ๒ เป็นผู้ที่น่าคิดมากกว่าบุคคลที่ ๑ เพราะทำให้เป็นเวรขึ้น ในเรื่องเวรเป็นความจริงอย่างนั้น ยกตัวอย่างง่ายๆ เหมือนอย่างเป็นความกันในห้องศาล เมื่อมีใครเป็นโจทก์ฟ้องใครเป็นจำเลยขึ้นจึงเกิดเป็นความ คดีถึงที่สุดหรือโจทก์ถอนฟ้องเสียเมื่อใด ความก็ระงับเมื่อนั้น แต่ถ้าจำเลยไม่เป็นตัวการก่อกรรมเสียหายแก่โจทก์ เมื่อกล่าวโดยปกติ มิใช่แก้แค้นแล้ว โจทก์ก็คงไม่ฟ้อง ฉนั้นใดก็ดี บุคคลที่ ๑ นั้นเองเป็นมูลเหตุของเวร เพราะเป็นตัวการก่อกรรมเสียหายขึ้นก่อน

ศต. พระอุบาล์

นิทานเรื่องระงับเวร

ท่านเล่าเป็นเรื่องสอนให้ระงับเวร ดังจะเล่าโดยย่อต่อไป มีเรื่องที่เคยเกิดขึ้นแล้วว่า พระเจ้าพรหมทัตครอบครองราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี ในรัฐกาฬี ได้เสด็จกรีธาทัพไปย่ำยีพระเจ้าที่ขีติแห่งแคว้นโกศล พระเจ้าที่ขีติทรงประมาณกำลัง เห็นว่าจะต่อสู้ไม่ได้ จึงทรงพาพระมเหสีเสด็จหนีออกจากพระนคร ปลอดภัยเป็นปริพาชก (ที่ปะขาว) ไปทรงอาศัยอยู่ในบ้านของนายช่างหม้อที่ชานเมืองพาราณสี ซึ่งเป็นนครของราชศัตรู ฝ่ายพระเจ้าพรหมทัตก็ทรงยกทัพเข้าครอบครองแคว้นโกศล

ต่อมาพระมเหสีของพระเจ้าที่ขีติทรงพระครรภ์ เกิดอาการแพ้พระครรภ์ ด้วยทรงอยากทอดพระเนตรกองทัพ ประกอบด้วยองค์ ๔ กองช้าง กองม้า กองรถ และกองราบ ในเวลาอาทิตย์ขึ้น และอยากจะทรงดื่มน้ำล้างพระครรภ์ จึง

ศต. พระอุบาล์

กราบทูลพระราชสวามี พระเจ้าที่ขีติพระราชสวามีได้ตรัสห้ามพระนางก็ตรัสยืนยันว่า ถ้าไม่ทรงได้ก็จักสิ้นพระชนม์

ครั้งนั้น พราหมณ์ปุโรหิตของพระเจ้าพรหมทัต เป็นพระสหายของพระเจ้าที่ขีติ พระเจ้าที่ขีติจึงเสด็จไปหา ตรัสเล่าความให้ฟัง ฝ่ายพราหมณ์ปุโรหิตก็ขอไปเฝ้าพระเทวก่อน พระเจ้าที่ขีติทรงนำไปยังบ้านที่พักอาศัย พราหมณ์ปุโรหิตได้เห็นพระมเหสีของพระเจ้าที่ขีติเสด็จดำเนินมาแต่ไกล ก็ยกมือพนม นอบน้อมไปทางพระนาง เปล่งวาจาขึ้นว่า “พระเจ้าโกศลประทับอยู่ในพระครรรภ์” แล้วกล่าวรับรองจะจัดการให้พระนางได้ทอดเนตรเห็นกองทัพทั้งสิ้นเหล่า และได้ดื่มน้ำล้างพระครรภ์ พราหมณ์ปุโรหิตจึงเข้าเฝ้าพระเจ้าพรหมทัต กราบทูลว่าได้เห็นนิมิตบางอย่าง ขอให้ทรงจัดกองทัพ ๔ เหล่า ให้ยกออกตั้งขบวนในสนามในเวลารุ่งอรุณวันพຸนี้และให้ล้างพระครรภ์ พระเจ้าพรหมทัตทรงอำนวยการตามพระมเหสีพระเจ้าที่ขีติจึงได้ทอดพระเนตรกองทัพและได้ทรงดื่มน้ำล้างพระครรภ์สมอาการที่

คต. พญ. พญ. พญ.

ทรงแพ้พระครรรภ์

ต่อมาได้ประสูติพระโอรส ตั้งพระนามว่า ที่มาดุ เมื่อ
ที่มาจากุมารเติบโตขึ้น พระเจ้าที่ขีตทรงส่งออกไปให้ศึกษา
ศิลปศาสตร์อยู่ภายนอกพระนคร เพราะทรงเกรงว่าถ้าพระเจ้า
พรหมทัตทรงทราบก็จักปลงพระชนม์เสียทั้งสามพระองค์

ต่อมานายช่างกัลบกของพระเจ้าที่ขีต ซึ่งมาอาศัยอยู่
ในราชสำนักของเจ้าพรหมทัต ได้เห็นพระเจ้าที่ขีตที่ชาน
พระนครก็จำได้ จึงไปเฝ้ากราบทูลพระเจ้าพรหมทัตให้ทรงทราบ
พระเจ้าพรหมทัตจึงมีรับสั่งให้จับพระเจ้าที่ขีตพร้อมทั้งพระ
มเหสีมาแล้ว รัสรับสั่งให้พันธนาการ ให้โกนพระเศียร ให้นำ
ตระเวนไปตามถนนต่างๆ ทั่วพระนคร แล้วให้นำออกไป
ภายนอกพระนคร ให้ตัดพระองค์เป็น ๔ ท่อน ทิ้งไว้ ๔ ทิศ
พวกเจ้าพนักงานได้ปฏิบัติตามพระราชบัญชา

ในขณะที่เขานำพระเจ้าที่ขีตกับพระมเหสีตระเวนไป
รอบพระนครนั้น ที่มาจากุมารได้ระลึกถึงพระราชมารดาบิดาจึง

คต. พญ. พญ. พญ.

เข้ามาเพื่อจะเยี่ยม ก็ได้เห็นพระราชมารดาบิดากำลังถูก
พันธนาการ เขากำลังนำตระเวนไปอยู่ จึงตรงเข้าไปหา ฝ่าย
พระเจ้าที่ขีตทอดพระเนตรเห็นพระราชโอรสกำลังมาแต่ไกลก็
ตรัสขึ้นว่า “พ่อที่มาจากุ เจ้าอย่าเห็นยาว อย่าเห็นสั้น พ่อที่มาจากุ
เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับด้วยเวรเลย แต่ย่อมระงับด้วยการไม่
ผูกเวร” พอพวกเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้ยินพระดำรัสนั้นก็พากัน
กล่าวว่า พระเจ้าที่ขีตเสียพระสติรับสั่งเพื่อไป พระเจ้าที่ขีตก็
ตรัสว่า พระองค์มิได้เสียสติ ผู้ที่เป็นวิญญูจักเข้าใจ แล้วได้ตรัส
ซ้ำๆ ความอย่างนั้นถึง ๓ ครั้ง เมื่อพวกเจ้าหน้าที่นำตระเวน
แล้วก็นำออกนอกพระนคร ตัดพระองค์ออกเป็น ๔ ท่อนทิ้งไว้
๔ ทิศ แล้วตั้งกองรักษา

ที่มาจากุมารได้นำสุราไปเลี้ยงพวกกองรักษาจนเมาพุง
หลับหมดแล้ว เก็บพระศพของพระมารดาบิดามารวมกันเข้า
ถวายเป็นเพลิง เสร็จแล้วก็เข้าไป ทรงแค้นแสงคร่ำครวญจน
เพียงพอแล้วก็เข้าสู่กรุงพาราณสี ไปสู่โรงช่างหลวง ผาก

ศต. พญามหาอภัย

พระองค์เป็นศิษย์นายหัตถาจารย์

ในเวลาใกล้รุ่ง ที่ฆาตุกุมารมักตื่นบรรทมขึ้น ทรงขับร้อง ด้วยเสียงอันไพเราะและคีตพิณ พระเจ้าพรหมทัตได้ทรงสดับ เสียง รับสั่งถาม ทรงทราบแล้วตรัสให้หาที่ฆาตุกุมารเข้าเฝ้า ครั้นทอดพระเนตรเห็นที่ฆาตุกุมารก็โปรดให้เป็นมหาดเล็กใน พระองค์ ที่ฆาตุกุมารได้ตั้งหทัยปฏิบัติพระเจ้าพรหมทัตเป็นที่ โปรดปรานมาก ในไม่ช้าก็ได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ประจำใน ตำแหน่งเป็นที่วางพระราชหฤทัยในภายใน

วันหนึ่ง พระเจ้าพรหมทัตเสด็จทรงรถออกไปทรงล่า เนื้อ ที่ฆาตุกุมารเป็นนายสารถีรถพระที่นั่ง ได้นำรถพระที่นั่ง แยกทางไปจากพวกทหารรักษาพระองค์ ครั้นไปไกลมากแล้ว พระเจ้าพรหมทัตทรงเหน็ดเหนื่อย มีพระราชประสงค์จะบรรทม พัก จึงโปรดให้หยุดรถ แล้วทรงบรรทมหนุนบนเปลว (หน้าคัก) ของที่ฆาตุ อยู่ครู่เดียวก็บรรทมหลับ ฝ่ายที่ฆาตุคิดถึงเวรขึ้นว่า “พระเจ้าพรหมทัตนี้ ได้ทรงประกอบกรรมก่อความเดือดร้อนให้

ศต. พญามหาอภัย

เป็นอันมาก จนถึงปลงพระชนม์พระราชมารดาบิดาของตน บัดนี้ถึงเวลาจะสิ้นเวรกันเสียที” จึงชักพระขรรค์ขึ้นจากฝัก ในขณะนั้น พระราชดำรัสของพระราชบิดาก็ผุดขึ้นในหทัยของ ที่ฆาตุกุมาร เตือนให้คิดว่า ไม่ควรละเมิดคำของพระราชบิดา จึงสอดพระขรรค์เข้าฝัก ครั้นแล้วความคิดที่เป็นเวรก็ผุดขึ้นใหม่ เป็นครั้งที่ ๒ ที่ฆาตุกุมารก็ชักพระขรรค์ขึ้นจากฝัก แต่เมื่อ ระลึกถึงพระดำรัสของพระราชบิดาก็สอดพระขรรค์เก็บอีก ในครั้งที่ ๓ ก็เหมือนกัน ที่ฆาตุกุมารชักพระขรรค์ขึ้นแล้วด้วย เสร็จจิต แล้วก็สอดพระขรรค์เก็บด้วยอำนาจพระราชดำรัสของ พระราชบิดา

ในขณะนั้น พระเจ้าพรหมทัตทรงสะดุ้ง เสร็จจุกขึ้น โดยฉับพลัน มีพระอาการตกพระทัยกลัว ที่ฆาตุกุมารจึงกราบ บังคมทูลถาม จึงรับสั่งเล่าว่า ทรงพระสุบินเห็นที่ฆาตุกุมาร โอรสพระเจ้าที่มีดีแทนพระองค์ให้ล้มลงด้วยพระขรรค์ ทันใดนั้น ที่ฆาตุกุมารก็จับพระเศียรของพระเจ้าพรหมทัตด้วยหัตถ์ซ้าย

คต. พญ. พุทฺธชโย

เป็นพิเศษเท่านั้นจึงจะให้ภัยในเรื่องร้ายแรงได้ ซึ่งก็มีเป็นส่วนน้อย และถึงแม้จะให้ภัยในส่วนตัว แต่กฎหมายบ้านเมืองไม่ยอมอภัยให้ก็มี และโดยเฉพาะเมื่อเป็นบาป หรืออกุศลกรรมแล้ว กรรมที่ตนก่อขึ้นไม่ให้ภัยแก่ผู้ก่อกรรมนั้นเลย ฉะนั้นทางที่ดีจึงควรมีสติระมัดระวัง มีขันติคือความอดทน มีโลภจะคือความสงบเสถียร คอยเจียมตน ประหยัดตน ไม่ก่อเหตุเป็นเวรเป็นภัยแก่ใคร พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า

**“สณฺณมโต เวรํ น จียติ
ผู้ระมัดระวังอยู่ย่อมไม่ก่อเวร”**